

OHEISHUOLTAJUUS

Oma Hämeen toimintaohje

oheishuoltajuuskysymyksissä lastensuojelussa

Hyväksytty Kanta-Hämeen hyvinvointialueen aluehallituksen kokouksessa 21.10.2024 (§ 374)

Sisällysluettelo

1	Johdanto	2
2	Oheishuoltajuus	1
2.1	Yksityisen sijoituksen ja oheishuoltajuuden erot	1
3	Oheishuoltajuusratkaisut lastensuojelussa	2
3.1	Oheishuoltajuusratkaisut lastensuojelun avohuollossa	2
3.2	Lapsen läheisverkoston kartoittaminen	3
3.3	Oheishuoltajuusratkaisut huostaanotetun lapsen kohdalla	4
4	Oheishuoltajan ja perhehoitajan erot	5
5	Avohuollon asiakkuuden siirtyminen ja jälkihuolto-oikeus sekä näihin liittyvät kustannusvastuut	6
6	Sopimus ja korvaukset	6
6.1	Oheishuollon korvaukset	8
6.2	Oheishuollon kulukorvaukset	8
6.3	Käynnistämiskorvaus	9
7	Tuki ja koulutus	9
	Lähteet:	10

1 Johdanto

Oheishuoltajuus ja siihen liittyvät kysymykset ovat herättäneet monenlaisia pohdintoja lastensuojelun työntekijöissä Oma Hämeessä. Selkeitä ja kaikkiin tilanteisiin vastaavia ohjeistuksia on ollut haastavaa löytää lainsäädännöstä sekä olemassa olevista oheishuoltajuuteen liittyvistä ohjeistuksista.

Tällä toimintaohjeella pyritään vastaamaan tähän tarpeeseen, vaikka asia ei tosiaan ole aivan yksinkertainen. Tämä toimintaohje tarjoaa suuntaviivoja arvioinnin pohjaksi sekä antaa tietoa lainsäädännöstä ja Oma Hämeen linjauksista. Oheishuoltajuustapaukset ovat kuitenkin niin moninaisia, että monia tapauksia on hyvä arvioida yksittäistapauksina. Tarvittaessa arvioinnissa voidaan turvautua lähijohtajan tai lähijohtajan kanssa sovittaessa hallintolakimiehen apuun. Jokainen sosiaalityöntekijä ja muu toimivaltainen viranhaltija vastaa aina itse omalta osaltaan, että lapsen läheisverkosto tulee kartoitetuksi (Lsl 32 §) ja muu lainsäädäntö toteutuu. Lapsen etu on ratkaisujen tärkein pohja ja peruste.

2 Oheishuoltajuus

Oheishuoltaja on henkilö, joka on vanhemman tai vanhempien ohella lapsen huoltaja. Oheishuoltajalla on samat oikeudet ja velvollisuudet kuin huoltaja-vanhemmalla, ellei muuta ole erikseen vahvistettu. Oheishuollosta voidaan sopia vanhempien välisellä sopimuksella, joka vahvistetaan lastenvalvojan luona tai tuomioistuimella voi päättää siitä. Oheishuollosta sovittaessa oheishuoltajaksi ryhtyvä henkilö on molempien vanhempien lisäksi sopijapuoli. Jos vanhemmat sopivat myöhemmin muista asioista, on näihin saatava oheishuoltajan suostumus. (THL, Lapsen huolto, tapaaminen ja asuminen)

Oheishuoltoa koskevan järjestelyn on oltava lapsen edun mukainen ja siihen on oltava lapsen edusta lähtevä tarve. Oheishuollosta voidaan sopia esimerkiksi tilanteessa, jossa oheishuoltajan avulla voidaan tukea lapsen kasvuolosuhteita niin, että vältetään huostaanotolta. Oheishuolto ei vapauta vanhempia heidän elatusvastuustaan, niin kuin ei sijaishuoltokaan. Oheishuoltajalle ei siis synny elatusvelvollisuutta huoltajuusratkaisun myötä. Lapsi ei myöskään peri oheishuoltajaa, ellei oheishuoltaja adoptoi lasta. (mt.)

2.1 Yksityisen sijoituksen ja oheishuoltajuuden erot

Yksityinen sijoitus on järjestely, josta lapsen huoltaja ja lapsen luokseen ottava henkilö sopivat keskenään. Hyvinvointialueelle täytyy kuitenkin ilmoittaa yksityisesti sijoitetusta lapsesta ja hyvinvointialueen tulee hyväksyä yksityinen sijoitus. Huoltaja voi hakea lapsen luokseen ottavalle henkilölle oheishuoltajuutta. Mikäli sosiaalityöntekijä ei ole mukana ratkaisussa eikä järjestelyissä, hyvinvointialueelle ei myöskään synny kustannusvastuuta. (THL, Lapsen huolto, tapaaminen ja asuminen)

3 Oheishuoltajuusratkaisut lastensuojelussa

3.1 Oheishuoltajuusratkaisut lastensuojelun avohuollossa

Lapsen asemaa ja etua voidaan turvata samaan aikaan usealla eri tavalla. Oheishuoltajuus voi olla vaihtoehto tilanteessa, jossa lapsi tarvitsee lähihuoltajan lisäksi muun luotettavan aikuisen tuekseen häntä koskevissa päätöksissä. Lastensuojelutyössä oheishuoltajuuden mahdollisuus tulee usein esille esimerkiksi silloin, kun lapsen huoltajat tarvitsevat tukea lapsen asioiden hoidossa. Taustalla voi olla esimerkiksi huoltajan terveysongelma tai pitkä poissaolo lapsen elämästä (esimerkiksi vankeus). Oheishuoltajuus voi tuolloin olla lapsen ja huoltajan kannalta luonteva ratkaisu. Lapsi ei automaattisesti muuta oheishuoltajan luokse. Oheishuoltaja voi osallistua muulla tavoin lapsen kehityksen ja hyvinvoinnin turvaamiseen. (Lahtinen, Pia s.12, 2017)

Oheishuoltajuuden lisäksi lapsen asuinpaikka voidaan siirtää oheishuoltajalle. Mikäli lapsen tilanne voidaan turvata niin, että lapsi siirtyy läheisen luokse huoltajuus – ja asumisratkaisujen kautta, tulee tätä vaihtoehtoa pitää ensisijaisena suhteessa huostaanottoon. Ennen huostaanottoa täytyy siis selvittää, voidaanko lapsen huolto – ja asumisjärjestelyillä turvata lapsen etu ja välttyä lapsen huostanotolta. Tällöin elatuksesta tehdään sopimus huoltajan ja oheishuoltajan välillä ja oheishuoltaja hakee Kelasta lapsilisän ja muut lapsen etuudet. Mikäli lastensuojelu on ollut myötävaikuttamassa lapsen muuttoa oheishuoltajan luokse, hyvinvointialueelle syntyy velvollisuus perhehoitolain mukaiseen soveltamiseen ja korvauksiin. (Lahtinen s.13, 2017)

Mikäli lapsi siirtyy eri hyvinvointialueelle oheishuoltajalle muuton myötä, siirtymävaiheessa on tarpeen järjestää lapsen lähtöhyvinvointialueen sosiaalityön toimesta siirtoneuvottelu uuden hyvinvointialueen sosiaalityön kanssa, jotta voidaan siirtää

tarpeellinen tieto ja sopia perheen tukemisesta ja varmistaa tuen jatkuvuus. (Lahtinen s.16, 2017)

Sukulais – ja läheissijoitus voidaan tehdä myös huostaanoton kautta. Tällöin lapsi sijoitetaan LSL 40 §:n perusteella.

3.2 Lapsen läheisverkoston kartoittaminen

Läheisverkoston kartoittaminen kuuluu lastensuojelulain 32.1 §:n mukaan lastensuojelussa osaksi lapsen tilanteen selvittämistä harkittaessa lapsen sijoittamista kodin ulkopuolelle. Tämän vuoksi huostaanottoa tai 37 §:n mukaista avohuollon sijoitusta valmisteltaessa on selvitettävä lapselle läheisten henkilöiden mahdollisuudet ottaa lapsi luokseen asumaan tai muutoin tukea lasta. Näihin tilanteisiin liittyvät myös kysymykset lapsen huoltajuuden järjestämisestä ja lasta hoitavien henkilöiden taloudellisesta tukemisesta lapsen hoitamiseksi ja kasvattamiseksi.

Ennen kuin lapsi sijoitetaan lastensuojelulain nojalla kodin ulkopuolelle, on kartoitettava lapsen läheisverkosto. Lastensuojelussa on toteutettava aina niin sanottua pienimmän puuttumisen periaatetta. Tämän vuoksi ennen huostaanottoa ja sijoitusta tai niiden rinnalla tulisi arvioida oheishuoltajuusratkaisua yhtenä lapsen edun mukaisista vaihtoehdoista. (Puustinen-Korhonen, Aila s.12, 2021)

Ennen lapsen sijoittamista kodin ulkopuolelle on selvitettävä lapsen vanhemman, jonka luona lapsi ei pääasiallisesti asu, sukulaisten tai muiden lapselle läheisten henkilöiden mahdollisuudet ottaa lapsi luokseen asumaan tai muutoin osallistua lapsen tukemiseen.

Selvittäminen voidaan jättää tekemättä, jos sitä ei asian kiireellisyyden tai muun perustellun syyn vuoksi ole tarpeen tehdä.

Lapsi voidaan sijoittaa sukulaisen tai muun läheisen luo sekä avohuollon sijoituksen että huostaanoton ja kiireellisen sijoituksen yhteydessä. Sukulaisilla tai muilla läheisillä ei ole kuitenkaan erityistä oikeutta saada lasta luokseen asumaan, vaan sijoituspaikan valinnan lähtökohtana on kokonaisharkinnan kautta tehty arvio lapsen edusta ja sukulais- ja läheissijaisvanhemmaksi aikovan valmiuksista vastata lapsen tarpeisiin. Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen tulee ryhtyä toimenpiteisiin lapsen huollon järjestämiseksi vanhempien välisellä sopimuksella tai tuomioistuimen päätöksellä, jos tätä on lapsen edun kannalta pidettävä aiheellisena. Henkilölle, jolle on uskottu lapsen huolto lapsen vanhempien ohella tai sijasta ja jonka luona lapsi asuu, tulee tarvittaessa turvata perhehoitolain (312/1992) 4 §:n 1 ja 2 momentissa mainitut edellytykset lapsen hoitamiseksi ja kasvattamiseksi. (Lastensuojelulaki 32 §)

Lapsen sijoittaminen läheisverkostoon edellyttää sitä, että läheinen on käynyt Kanervan Pride-valmennuksen. Perhehoitolain 6 § mukaan erityisistä syistä ennakkovalmennus voidaan suorittaa vuoden kuluessa sijoituksen alkamisesta. Tällaiseen tilanteeseen voidaan päätyä, mikäli sosiaalityöntekijä on saanut riittävästi tietoa läheisten kyvystä toimia perhehoitajina ja arvioinut sen perusteella, että näin voidaan toimia. Myös läheisillä tulee olla riittävästi tietoa, mitä perhehoitajana toimiminen tarkoittaa.

3.3 Oheishuoltajusratkaisut huostaanotetun lapsen kohdalla

Huostaanotetun lapsen perhehoitajalle on myös mahdollista hakea oheishuoltajuutta. Tällainen tilanne voisi olla esimerkiksi silloin, kun lapsen huostaanotto voitaisiin

lakkauttaa uskomalla lapsen huolto perhehoitajalle, jonka luona lapsi on jo asunut useita vuosia ja kun lapsi, vanhemmat ja perhehoitajat puoltavat oheishuoltajuuden hakemista. Harkittaessa huoltajuuden hakemista perhehoitajalle ja huostassapidon lopettamista, on tällaisissa tilanteissa varmistuttava, että lastensuojelulain 47 §:n mukaiset huostassapidon lopettamisen edellytykset täyttyvät. Pitkissä sijoituksissa perhehoitajalle haettu oheishuoltajuus voi turvata lapsen etua esimerkiksi silloin, jos lapsi tarvitsee hoitoa tai väliaikaisesti toista, tarpeiden mukaista sijaishuolto – tai hoitopaikkaa. (Lahtinen, Pia s.15, 2017)

Huoltajat voivat hakea lapselle oheishuoltajaa lapsen läheisverkostosta, vaikka lapsi olisikin huostaanotettu ja hakea huostaanoton purkamista ja lapsen muuttamista oheishuoltajan luokse. Tällöin sosiaalitoimen täytyy selvittää oheishuoltajan olosuhteet ja kyky vastata lapsen tarpeisiin. Lastensuojelulain 49 §:n mukaisesti lapsi voidaan sijoittaa väliaikaisesti enintään kuudeksi kuukaudeksi myös vanhempansa tai muun huoltajansa hoidettavaksi ja kasvatettavaksi silloin, kun valmistellaan lapsen kotiin palaamista kodin ulkopuolisen sijoituksen jälkeen tai kun se on lapsen edun kannalta muusta syystä perusteltua.

4 Oheishuoltajan ja perhehoitajan erot

Perhehoitaja lastensuojelussa tarkoittaa henkilöä, joka hoitaa tai järjestää huolenpitoa lastensuojelulain nojalla sijoitetulle lapselle omassa kodissaan tai lapsen kotona toimeksiantosopimuksen perusteella ja joka koulutuksensa, kokemuksensa tai henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella on sopiva antamaan sitä (perhehoitolaki 2 §, 3 §, 6 §). Perhehoitajan tehtävän luonteeseen liittyy sekä toimeksiantosopimuksesta

että lainsäädännöstä seuraavia velvollisuuksia, jotka liittyvät aina sijoitetun lapsen hoidon ja huolenpidon järjestämiseen. Oheishuoltajan tehtävä puolestaan perustuu lakiin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta eikä sillä siis välttämättä ole mitään tekemistä sijoituksen tai huostaanoton kanssa. Tosin sijoitus ja huostaanotto voidaan välttää oheishuoltajuusjärjestelyin tai hyvinvointialue voi muutoin olla myötävaikuttamassa siihen, että oheishuoltajuusratkaisu syntyy. Tällaisissa tilanteissa perhehoitolain 16 § noudatetaan soveltuvin osin oheishuoltajan tilanteisiin.

5 Avohuollon asiakkuuden siirtyminen ja jälkihuolto-oikeus sekä näihin liittyvät kustannusvastuut

Avohuollon asiakkuus kustannusvastuineen siirtyy hyvinvointialueelta toiselle, mikäli lapsi muuttaa pois hyvinvointialueelta. Mikäli avohuollon sijoitus vältetään oheishuoltajuusmääräyksellä tai -sopimuksella, sijaishuollon kustannusvastuuta koskevat säännökset eivät ulotu näihin tilanteisiin. Jos lapselle on ennättänyt syntyä jälkihuolto-oikeus sijaishuollon perusteella ennen oheishuoltajuusmääräystä- tai sopimusta, kustannuksista vastaa se hyvinvointialue, joka on vastannut sijaishuollon kustannuksista. Jos taas jälkihuolto-oikeus on ennättänyt syntyä yli 6 kk kestäneen avohuollon sijoituksen perusteella, kustannuksista vastaa hyvinvointialue, jossa lapsi on asunut sijoituksen päättyessä. (Lahtinen s. 31, 2017)

6 Sopimus ja korvaukset

Lastensuojelulain 32.3 §:n tarkoituksena on nimenomaan turvata lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastuun ottavalle henkilölle – määrätylle huoltajalle – taloudelliset

mahdollisuudet vastata lapsen elatuksesta ja kasvatuksesta. Säännöksen mukaan lapselle määrätyle huoltajalle tulee tarvittaessa turvata perhehoitolain 16–17 §:ssä mainitut taloudelliset edellytykset lapsen hoitamiseksi ja kasvattamiseksi. Edellä mainittu perhehoitolain säännökset koskevat perhehoitajalle maksettavia korvauksia, kulukorvausta ja kustannusten korvauksia hoidon käynnistyessä. (Puustinen-Korhonen, Aila, s.29–30 2021)

Oheishuoltajalle voidaan maksaa jäljempänä määritellyillä kriteereillä korvauksia, mutta ne eivät varsinaisesti ole perhehoidon palkkioita, koska lapsi ei ole sijoitettu perheeseen lastensuojelupäätöksellä vaan sijais- tai oheishuoltajuusjärjestelyin. Oheishuoltajuus tai huollon siirto muulle kuin omalle vanhemmalle ei vähennä hyvinvointialueen velvoitetta tukea taloudellisesti lasta hoitavia henkilöitä, sillä huollon siirto muulle kuin omalle vanhemmalle tai oheishuolto ei luo heille elatusvelvollisuutta. Elatusvelvollisuus on edelleen lapsen vanhemmilla, joiden kanssa tehdään elatussopimus tai vanhempien ollessa varattomia ns. nollasopimus elatustuen maksamista varten. (mt.)

Mikäli hyvinvointialue on ollut myötävaikuttamassa lapsen muuttoon oheishuoltajalle, korvauksista ja tuesta tehdään erillinen sopimus (liite). Sopimuksen allekirjoittaa oheishuoltajan lisäksi lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Asiassa sovelletaan perhehoitolakia ja perhehoitajien maksutaulukkoa kulukorvausten ja käynnistämiskorvausten osalta.

Oheishuoltajalle maksetaan lapsen etuudet, jotka vähennetään oheishuollon kulukorvauksesta. Lapsilisää ei vähennetä kulukorvauksesta, vaan lapsen etuuksilla tarkoitetaan esimerkiksi lapsen elatusmaksuja, vammaistukea tai muuta etuutta.

Oheishuollon korvaukset

Oheishuollon korvaukset vuonna 2025

- 0 - 17 v. kokoaikaisesta hoidosta, 3 ensimmäistä vuotta 1735,50 euroa/kk
- 0– 17 v. kokoaikaisesta hoidosta, 3 vuoden jälkeen 1504,11 euroa/kk
- Mikäli oheishuoltaja käy kodin ulkopuolelle töissä 1041,30 euroa/kk

Korvausta maksetaan enintään sen kuukauden loppuun, kun lapsi täyttää 18 vuotta.

6.1 Oheishuollon kulukorvaukset

Oheishuollon kulukorvaukset vuonna 2025

- 0–6-vuotiaat 711,79 €
- 7–12-vuotiaat 830,41 €
- 13–17-vuotiaat 949,03 €

Oheishuoltajan kulukorvauksesta vähennetään lapsen saamat etuudet. Esimerkki:

Viisi vuotiaasta lapsesta maksetaan elatustukea oheishuoltajalle 198,13 €. Elatustuki vähennetään kulukorvauksen määrästä (711,79 € - 198,13 €) Kulukorvausta oheishuoltajalle maksetaan 513,66 €.

Lapsilisää ei vähennetä kulukorvauksen määrästä.

6.2 Käynnistämiskorvaus

Käynnistämiskorvausta maksetaan sosiaalityöntekijän harkinnan mukaisesti, **enintään 3566,21 euroa**.

Lain mukainen käynnistämiskorvauksen enimmäismäärä maksetaan, jos tehdään vaativa remontti tai rakennetaan huonetilaa lapselle. Käynnistämiskorvauksella tehdyt hankinnat ovat lapsen omaisuutta. Käynnistämiskorvausta voidaan maksaa yhden vuoden kuluessa siitä, kun lapsi on muuttanut oheishuoltajalle. Käynnistämiskorvauksen käytöstä tehdään aina suunnitelma ennen hankintoja lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa.

7 Tuki ja koulutus

Oheishuoltajat voivat osallistua Kanta-Hämeen hyvinvointialueella perhehoitoyksikkö Kanervan järjestämiin koulutuksiin ja oheishuoltajille tarkoitettuun ryhmämuotoiseen tukeen. Tarvittaessa yksilöllistä tukea voidaan erillisellä harkinnalla järjestää. Kanerva pitää rekisteriä oheishuoltajista ja Kanervasta nimetään perhehoitolain mukainen vastuutyöntekijä. Kanerva tiedottaa oheishuoltajia tapahtumista.

Lähteet:

Lahtinen, Pia: Oheishuoltajuus ja lastensuojelu – tietopaketti. Pesäpuu.

[https://pesapuu.fi/wp-](https://pesapuu.fi/wp-content/uploads/2018/06/oheishuoltajuus_ja_lastensuojelu_tietopaketti_120618.pdf)

[content/uploads/2018/06/oheishuoltajuus_ja_lastensuojelu_tietopaketti_120618.pdf](https://pesapuu.fi/wp-content/uploads/2018/06/oheishuoltajuus_ja_lastensuojelu_tietopaketti_120618.pdf)

Puustinen-Korhonen, Aila: Sukulais – ja läheisverkostosijoitukset lastensuojelussa ja lapsen huolenpidon järjestäminen huoltajuusjärjestelyin kodin ulkopuolisen sijoituksen sijasta. Kuntaliitto.

https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Sukulais-ja-1%C3%A4heisverkostosijoitukset-lastensuojelussa-muistio_0.pdf

THL, Lapsen huolto, tapaaminen ja asuminen / oheishuoltajuus

https://thl.fi/aiheet/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/perheoikeudelliset-palvelut/lapsen-huolto-tapaaminen-ja-asuminen#oheishuolto_muu_kuin_vanhempi_huoltajana